

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

OPERIS IMPERFECTI

CONTRA JULIANUM

LIBRI SEX.

LIBER III.

Excutitur tertius liber Juliani: ac primum ostenditur eum, Scripturarum testimoniis, Deuteronomii scilicet cap. 24. libri Regum quarti cap. 14. et Ezechielis cap. 18. perverse abuti, ut suadere conetur; parentum peccata filiis non a Deo ulla imputari. Ipsum deinde incassum laborare, ut ab eo se explicet loco epistolæ ad Hebræos cap. 11. per quem evertenda foret responsio, qua in superiore libro tantopere inculcavit, ideo Apostolo dictum esse unum, per quem transiit peccatum, ne generatio sineretur intelligi. Postea reversum ad dicta libri 2. de Nuptiis et Concupiscentia, inique agere cum Augustino eundem Julianum, qui ab illo et hominis liberum arbitrium, et Deum nascentium conditorem negari, denuo queritur; quique insuper cum illius dictis hæreticam quamdam Manichæi epistolam comparans, non alia quam quæ apud Manichæum leguntur, argumentorum vice objectari a sancto Doctore, ab eoque perinde atque a Manichæo naturam hominum malam pronuntiari calumniatur.

I. JULIANUS. « Oportuerat quidem apud humanum ge-

nus reverentiam omnium vigere virtutum : oportuerat resisti sapienti semper mente criminibus, et demereri bonis studiis Conditoris favorem : dignum erat postremo, ut quia hic continuæ devotionis prior et felicior gradus cum rarus, tum arduus etiam nimis videtur, vel diu fota vitia respui, et ad emendationis ac pœnitentiæ præsidium rediri. Oportuerat certe vel in hoc inviolabilem Dei manere reverentiam, ut non nobis esset necesse divinam legem tanto vindicare certamine : verum quia eo usque peccantium furore perventum est, ut summis laboribus Deum justum esse doceamus, ipsius justitiæ, cujus causa agitur, præsumentes auxilium, quæ libro promisimus præcedente reddamus. »

AUGUSTINUS. Auxilium Dei quæris ut impleantur vani libri tui, et non quæris, ut corrigantur perversi sensus tui. Vellem tamen diceres, propter quid in hoc opere auxilium Dei poscas, cum sit in tuo libero arbitrio sive facere hoc, sive non facere. An ut ea tibi præsto sint quæ in potestate tua non sunt, et sine quibus hoc effici non potest; sicut sunt, ut alia omittam, ipse victus atque otium? At hæc pene semper Deus per voluntates nobis subministrat aliorum. Vides ergo id te poscere ab omnipotente Deo, cum propter implendos tuos libros poscis auxilium, ut in voluntatibus hominum, quod te adjuvet, et quod te non impediatur, operetur. Nam si nolint homines tibi victum subministrare sumptusque congruentes, si nolint postremo a te inquietando impediendoque cessare; scribere, vel dictare ista non poteris. Speras ergo auxilio Dei sic agi hominum voluntates inter quos vivis, ut tibi necessarium nihil desit. « Paratur enim (quod non creditis) voluntas a Domino¹. » Aut igitur tuum dogma jam

¹ Prov. viii, juxta lxx.

corrigere, aut ad hoc defendendum desine divinum auxilium postulare.

II. JULIANUS. « Cum in primo volumine perspicuis definitionibus constitisset, Deum ita justum esse, ut si probari posset justus non esse, convinceretur Deus non esse; cumque super hoc remansisset nulla dubitatio, claruit etiam justitiam nihil esse aliud quam virtutem nunquam quidquam inique judicantem, nihil inique facientem, sed reddentem sua unicuique sine fraude, sine gratia, id est, sine personarum acceptione. »

AUG. « Sine fraude, » verum dicis; ne puniatur immeritus : « Sine gratia » vero si justitia Dei esset, nunquam Christus pro impiis, id est, pro nihil boni et multum mali merentibus mortuus fuisset? nunquam postremo parvulos, quorum nulla bona opera voluntasque præcessit, in suum regnum adoptasset, nec in eadem causa alios parvulos ejusdem regni participatione fraudasset : « Qui nunquam inique judicat, nihil inique facit, et sua unicuique sine fraude reddit. » Agnosce ergo parvulos vasa in honorem per gratiam, qui assumuntur in Dei regnum; et alios parvulos qui in illum honorem non assumuntur, vasa in contumeliam per judicium : et tandem aliquando ne iniquum facias Deum, confitere originale peccatum.

III. JUL. « Ejus autem virtutis tunc constare rationem, si nullum subditorum puniret, nisi pro his delictis, quæ constabat libera voluntate commissa. »

AUG. Et illud libera voluntate commissum est ejus, in quo natura humana damnata est, ex qua homines damnationi nascuntur obnoxii, nisi renascantur in eo, qui non est natus obnoxius. Hoc dogma christianum vultis everti : sed illo stante vos evertimini.

IV. « JUL. Nec ea hominibus præciperet, quæ per

naturam eorum sciret non posse servari; nec pro rebus naturalibus reum quempiam judicaret. »

AUG. Sed fuit Adam, et in illo fuimus omnes¹; quando ita peccavit, ut perderet in se omnes; nisi quos vellet inde liberaret, qui venit quærere quod perierat².

V. JUL. « Nec aliena peccata aliis imputaret; ac per hoc, nec propter parentum iniquitates innocentes eorum filios, qui per se nihil operati essent vel boni vel mali, per quod parentum suorum crimina docerentur imitati, æternis adjudicaret suppliciis. Quibus collectis, Deum et esse et justum esse constaret, quem claruerat, si aliquid operetur injustum, tantum subire in divinitate, quantum pertulisset in æquitate dispendium. »

AUG. Verum dicis: ac per hoc, nihil operatur injustum, cum gravi jugo premit filios Adam a die exitus de ventre matris eorum³. Quod utique injustum esset, si peccatum originale non esset.

VI. JUL. « Quanquam, o infelicitas erroris humani! nimio quippe, perpendens ipsam conflictus nostri rationem, dolore concutior, potuisse-ne hoc in dubitationem venire, atque assertionem hanc eguisse causam: potuisse, inquam in Ecclesiis, quæ Christo se credere faterentur, dubitari, utrum Deus juste, id est, rationabiliter judicaret. »

AUG. Quia hoc non dubitatur, ideo scriptum est, grave jugum esse super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum. Neque enim melior est Pelagiana, quam ecclesiastica sapientia.

VII. JUL. « Sed nimis sum ipsa rerum reverentia, ejus qua de agitur contentionis oblitus. Miror enim ambigi de Dei æquitate potuisse; cum constet in Traducianorum synagogis nihil de ejus iniquitate dubitari. »

¹ Ambros. lib. 7. in Luc. c. 15. — ² Luc. XIX, 20. — ³ Eccli. XL, 1.

AUG. Quia de Dei æquitate non ambigitur, ideo grave jugum super parvulum, justum esse creditur: et quia hoc justum esse creditur: ideo parvulus sine originali peccato esse non creditur. Proinde in Ecclesia catholica, unde Pelagiani ex nobis exierunt, non sicut dicis, nihil de iniquitate Dei, sed potius nihil de ejus æquitate dubitatur¹; ubi nec infans, cujus est unius diei vita super terram², sine sorde peccati esse docetur et dicitur; et ideo in malis quæ patitur, non injustus Deus, sed justus agnoscitur.

VIII. JUL. « Quod certe tanto pejus est quanto gravius est studium malorum, quam neglectus bonorum quanto perniciosior intentis profanitatis quam dubitatio veritatis, quanto postremo scelestius est audere criminari Deum quam nolle venerari. »

AUG. Sed vos criminamini Deum, dum parvulos, quos judicio ejus gravi jugo premi cernitis, ullum tamen negatis habere peccatum.

IX. JUL. « Dixerat quidem, ut David propheta testis est, insipiens in corde suo, quia non esset Deus³: non tamen dixerat, quia esset quidem, sed tamen injustus Deus; ita concinenter totius naturæ voce resonabat, inseparabiliter Deo adhærere justitiam, ut facilius inveniretur, qui substantiam ejus, quam qui æquitatem negaret. Potuit existere, qui putaret non esse quod non videbat: non fuerat tamen inventus, qui diceret iniquum quod divinum esse credebatur. »

AUG. Et ipse inventus es. Nam cui nisi tali dicit, Suspicatus es iniquitatem, quod ero tibi similis⁴? Sed quoniam Christiani catholici et esse Deum, et justum esse sciunt; ideo natos homines, si non renati in parvula

¹ 1 Joan. I, 19. — ² Job. XIV, juxta LXX. — ³ Psal. XLV, 1. — ⁴ Id. XLIX, 21.

ætate moriuntur, cum sint imagines Dei, non injuste tamen, sed peccati originalis merito, in regnum Dei non suscipi, dubitare non possunt.

JUL. X. Insiptens ergo ille, negando Deum, stetisse in extimo criminum videbatur : at inventa est natio Manichæorum et Traducianorum, cujus profanitatibus vinceretur. »

AUG. Sciens quam clari probatique doctores Ecclesiæ Christi, de peccato originali, et de justitia Dei, quod credo crediderint, quod docco docuerint, quod defendo defenderint ; sic audire debeo contumelias tuas quomodo laudes meas.

XI. JUL. « Sed ut revertamur unde disgressi sumus : liquerat ab eo quem fateremur verum Deum, nihil in judicio posse fieri, quod justitiæ repugnaret : ac per hoc, nec pro alienis peccatis quosquam reos teneri ; atque ideo nascentum innocentiam nequaquam damnari ob iniquitatem parentum ; quia injustum esset ut reatus per semina traderetur. »

AUG. Cur ergo dictum esset : « Semen eorum maledictum ab initio ¹. » Non enim sic dictum est, quomodo, « Semen Chanaan et non Juda ² : » ubi demonstratum est quibus similes facti erant et a quibus denegaverant : sed eorum ipsorum semen dixit maledictum, quos naturaliter malos volebat intelligi, sicut sunt omnes filii Adam, ex quibus gratia fiunt filii Dei. Ubi enim dicitur, « Non » ignorans quoniam nequam est natio illorum, ut naturalis » malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum, semen enim illorum maledictum ab initio ³ : » puto quod natura, non imitati redarguitur ; et quomodo natura nisi vitiata peccato, non in primo homine sic creata ? A quo ergo initium ma-

¹ Sap. xii, 11. — ² Dan. xiii, 56. — ³ Sap. xii, 10, 11.

ledictum semen, nisi ex quo per unum hominem peccatum intravit in mundum ? A se ipsis autem mutari non poterant, non ab omnipotente Deo : qui tamen eos utique justissimo, quamvis occultissimo judicio, non mutabat. Ab hac enim massa non arbitrio, sed Dei gratia se mutatum esse sciebat Apostolus, quando dicebat, « Fuimus, » et nos natura filii iræ, sicut et cæteri ⁴. »

XII. JUL. « Quod licet in tanta luce consistat, ut nihil aut absolutius inveniatur, aut verius : tamen pollicitus eram hoc ipsum divinæ me legis testimonio comprobare, id est, iniquissimum esse, si generantium scelera nascentibus eorum liberis imputentur ; sicque adversari Deum, ut etiam in sua lege præscripserit, nec tale quidquam judicantium deformitas perpetraret. Hoc me ergo sponderam redditurum : sed quoniam secundus liber apostoli Pauli exponendis est sententiis occupatus, hujus voluminis primis partibus fidem congruit promissionis impleri. Legimus ergo in Deuteronomio, in catalogo præceptorum quibus vita et conversatio populi illius ordinatur, etiam hoc apertissime a Deo fuisse mandatum. Nam ut de præcedentibus et de sequentibus, inter quæ sit collocatum, possit intelligi : « Non fraudabis, inquit, mercedem » pauperis et egentis ex fratribus tuis, aut ex proselitibus » qui sunt in civitatibus tuis ; quotidianam reddes mercedem illius ; non occidat sol super eam ; quia pauper » est, et in ea habet spem ; et non proclamabit contra te » ad Dominum, et erit in te peccatum. Non morientur » patres pro filiis, et filii non morientur pro patribus : » unusquisque in peccato suo morietur ². »

AUG. De filiis hoc dixit jam natis non in primo parente damnatis, in quo omnes peccaverunt, et in quo omnes moriuntur. Et hoc quidem præceptum dedit hominibus

¹ Ephes. ii, 3. — ² Deut. xxiv, 14.

judicantibus, ne pater pro filio, vel filius pro patre moreretur, cum reus tantummodo pater esset inventus, aut filius. Cæterum judicia sua Deus, sive cum per se ipsum, sive cum per homines judicat, quibus dat propheticum spiritum, non alligavit hac lege. Neque enim quando excepto Noë cum suis¹, cæteros omnes diluvio perdidit, separavit infantes qui nondum fuerant imitati parentes suos, aut sine suis parvulis Sodomitas ille ignis absumpsit². Quod si voluisset, utique potuisset Omnipotens. Et ille Achar præcepti transgressor unus inventus, et tamen cum suis filiis et filiabus occisus est³. Quid de tot civitatibus debellatis eodem duce Jesu Nave homine Dei, nonne ita omnes interfecti sunt, ut nullus spirans relinqueretur⁴? Parvuli igitur quid mali fecerunt? Nonne per suorum parentum peccata, quorum nec conscii, nec imitatores esse adhuc poterant, divino judicio pœnam subiere communem? Aliter ergo judicat Deus, aliter homini præcipit ut judicet: cum Deus homine sine ulla dubitatione sit justior. Hæc debuisti ante cogitare, ne ad causam non pertinentibus immorareris exemplis.

XIII. JUL. « Non declinabis iudicium proseliti et orphani, et viduæ; non accipies pignus vestimentum viduæ; quia famulus eras in terra Ægypti, et liberavit te Dominus Deus tuus inde; propter hoc ego tibi præcipio facere verbum hoc⁵. » Cum institueret Deus iudicandi formam, hoc statim sancire curavit, ne aut parentes in filiorum, aut filii in parentum scelere ferirentur. Principium ergo et ingressum justitiæ, quam servari in iudicatione mandabat, ostendit istud esse, ne affinitas gravaret innoxios, et in ipsum genus excurreret odium, quod persona meruisset. In causa ergo actuum discernit

¹ Gen. vii, 21. — ² Id. xix, 25. — ³ Josue. vii, 24. — ⁴ Id. vi, 21, et x, 40. — ⁵ Deut. xxiv, 17, 18.

justitia, quos necessitudo conjungit. Quod utique non faceret, si una esset ratio voluntatis et seminis, aut si opus arbitrii ad posteros fecunditate transiret. Satis ergo superque docuimus, hoc uno testimonio teterrimam istam iudicii pravitatem, quam novus error amplectitur, antiqua latæ legis auctoritate contritam. Quæ certe sententia ita est in causam prolata, ut nullum locum reliquerit ambigendi. »

AUG. Resistit tibi Deus, qui dixit in libro Levitico: « Et qui remanserint ex vobis, disperibunt propter peccata sua, et propter peccata patrum suorum¹. »

XIV. JUL. « Instituens quippe Deus quæ in examinibus deberet forma servari, præscripsit ne innocentia necessitudinis suæ periculis jungeretur; atque ut patrem a supplicio peccantis filii, ita filium a patris condemnatione separavit; ostendens profecto simili exitu utriusque personæ, tam non posse parentum ad filios peccata transire, quam nec filiorum transeunt ad parentes. »

AUG. Suffocant te parvuli, qui non etiam propter sua, sed propter sola parentum peccata toties leguntur occisi.

XV. JUL. « Qui ergo contra hanc sententiam dicit traducem esse peccati, dicat quoque recursum esse peccati: ut si a parentibus ad filios peccata descendunt, ascendant a filiis ad parentes. Quoniam divinæ legis ostendit auctoritas, ita parentum crimina filiis non nocere, sicut nec parentibus filiorum. »

AUG. Divinæ legis auctoritas in iudiciis humanis non luit filios pendere pro parentibus pœnas, non in divinis, ubi Deus dicit: « Reddam peccata patrum in filios². » Sic debes legere legis verba quæ vis, ut cogites te auditurum esse quæ non vis.

¹ Levit. xxvi, 39. — ² Deut. v, 9.

XVI. JUL. « Ergo contra hanc nitens ire sententiam, pariter fieri asserat, quod pariter ne fieret imperatum est. Facilius quippe lex Dei negari, quam emendari potest; et licet sit profana negatio, profanior tamen absurdiorque correctio est. Si enim de duobus ejus decretis unum veneris, alterum execreris ingratus, ab ejus parte quod suscipis, et illi cogere obedire quod respuis; quoniam unius quod tibi charum est dignitate, etiam id quod aversabare defenditur: atque absurdissime ea se quisquam credit præcepta venerari, quorum partem audet incessere. Unde consequentius potest negari lex universa, quam corrigi: nemo autem eam corrigere, nisi impius quisque tentabit: a religiosis ergo et prudentibus tota suspicitur, tota laudatur. Nec sane quemquam moveat, quod ritum sacrificiorum veterum Novi Testamenti videat ætate cessasse. Non est una ratio virtutum et hostiarum: alia est præceptorum perennitas, alia sacrificiorum temporalitas. Veniente tamen Christo, qui hostiis figurabatur antiquis, impleta sunt, non condemnata, quæ fuerant instituta. Neque enim suis temporibus prædicuntur exercita: sed succedente perfectione, quæ promissa officiis eorum fuerant¹, quieverunt. »

AUG. Hoc quid ad rem? Peccata patrum se dixit Deus in filios redditurum², non sacrificia: et cum possit etiam parentes imitari malos filios, nunquam tamen dixit Deus: « Reddam peccata filiorum in patres; » sed ubicumque hoc dixit, cum sæpe hoc dixerit, patrum dixit in filios; ubi utique generationis³, non imitationis se ostendit vitia persequentem.

XVII. JUL. « Præcepta autem, quibus pietas, fides, justitia, sanctitas continentur, non solum non cessaverunt,

¹ Forte fuerat. — ² Deut. v, 9. — ³ Num. xiv, 18; Exod. xx, 5, et xxxiv, 7; Jerem. xxxii, 18.

verumetiam cumulata sunt. Et hæc lex justitiæ in judiciis custodiendæ, quam de Deuteronomio protulimus, non ad cæremoniarum ætatem, sed ad præceptorum perennitatem respicit, nec cum circumcissione discessit, sed cum justitia perseverat. »

AUG. Jam tibi dictum est, hominibus hæc imperata esse judicia, non Deo posita præjudicia. Denique si homo judicans dicat: Reddam peccata patrum in filios, injustissime dicit, et divino imperio contradicit: nec ideo tamen Deus aut mendax, aut injustus est, cum hoc dicit.

XVIII. JUL. « In absoluto est igitur, si Moysi creditur magis, per quem Deus loquitur, quam Augustino, per quem Manichæus, parentum peccatis reos per naturam filios non teneri. »

AUG. Eam fidem me defendere adversus te, quam catholici sancti clarique doctores, qui fuerunt ante nos, in Ecclesia catholica didicerunt atque docuerunt, etiam ipse nosti: sed quoniam illos si lacerare audeas, nec tui te ferunt; ideo unum me elegisti, quem convicio falsi criminis appetitum, quasi fugiendum persuadeas; ut fides illa fugiatur, quæ defensa vos damnat. Jam et superius tibi dixi, quando pro defensione catholice fidei ab hæreticis contumelias audio, pro laudibus habeo. Quid laboras nobis prædicare quod scimus? Moyses verum dixit: sed tu nihil dicis. « Reddam peccata patrum in filios, non » ait homo, sed Deus⁴: » neque ut homo id faciat, Deus præcepit hoc loco; sed quid ipse faciat indicavit.

XIX. JUL. « Atque ita non transire ad posteros generantium crimina, quamvis ex eis nati sint; sicut nec filiorum ad parentes, qui de filiis suis nequaquam potuere generari. Ita igitur innocentie nativitas sua efficere non potest, sicut non potest obesse cum non est.

⁴ Deut. v, 9.

AUG. Negare tamen non potes, posse parentes imitari filios suos, nec unquam Deum dixisse; Reddam peccata filiorum in patres. Cum ergo dicit, patrum in filios; non imitationem, sed generationem redarguit: non quomodo ex illo uno, in quo ipsa in deterius natura mutata est, ut propter hoc etiam mori necesse sit homini; sed tamen aliquo modo nonnulla quorumlibet patrum peccata redduntur in filios, non imitatione, sed generatione punita; ideo non dicit in tertiam et quartam imitationem, sed generationem; vobis quidem nolentibus, verumtamen et vobis, velitis nolitis, audientibus.

XX. JUL. « Acta quidem res est: sed tamen ut ad id quod afferro sit intentus lector, admoneo. Si quispiam existeret, qui hoc profiteretur libertate verborum, quod argumentando Traducianus conficere conatur, id est, ut pugnam indiceret legi Dei, et sententiam quam protulimus, sine aliquo timore despiceret, assereretque quibus posset modis, falsum hoc utrumque esse quod Deus servari voluit, et sententiam de qua loquimur ex utraque, quantum in se erat, parte subrueret, prorsus putasset parentes propter filiorum et filios propter parentum peccata tam solere quam debere damnari; nec hic¹ tamen talis peccati traducem, vel secundum opinionem suas, quiret asserere. Cur? videlicet quia etsi constaret falsam legis esse sententiam, quæ testificaretur ejusmodi necessitudines respergi mutuis non posse criminibus; tamen inconcussus manebat, traducem non esse peccati. Hoc enim ipso, quo et parentum reatus ad filios, et filiorum ad parentes redibat; constabat non fuisse generationis, quod ad filios gignentium peccata pervenerant; quoniam et a filiis ad parentes, ubi generatio non poterat causa esse, remeaverant. Quid igitur hic confecerim appareat,

¹ Forte nec sic.

inviolabilem quidem esse auctoritatem legis divinæ, et quam nulla queant impietatum argumenta prouere: ejus autem sanctione signatissime atque absolutissime fuisse præscriptum, foedam esse opinionem perversitatemque judicii, quam mandaverat vehementer cavendam, si rei filii pro peccato pronuntiarentur parentum; quo fulmine traducis structura dissilivit: verumtamen tantis esse veritatis præsiidiis munitam, quam tuemur fidem, ut nec ab ea profanitate, quæ potest Dei legem negare, quatiatur. »

AUG. Quæris ubi spatieris, vagabunda loquacitate non copiosus, sed odiosus eis, qui rebus inhærentes, superflua verba contemnant. Vinceris quippe ab adversariis quos habes, et vincendos proponis tibi quos non habes. Quis enim tibi dicit, falsum esse quod Deus servare voluit in judiciis humanis, cum jam patres et filii suas proprias causas habent ad suam cæjusque vitam, quæ separatim ducitur, pertinentes, ut nec filii pro patribus, nec patres pro filiis puniantur? Nemo vel legi, vel tibi hæc dicenti adversatur: tu noli obsurdescere adversus Deum dicentem: « Reddam peccata patrum in » filios¹: » Et cum hoc assidue dicat, nusquam dicentem peccata filiorum se reddere in patres; ut intelligas non qui eorum quos imitentur, sed qui ex quibus generentur attendi.

XXI. JUL. « Nunc igitur ad eum qui cum agimus, sermo respiciat. Acquiescis legi Dei, (professione interim, cæterum quid facias argumentando novimus,) an resistis? si acquiescis, sublata contentio: si resistis, sublata consensus est. Si acquiescis, extincta Traducianorum; si resistis, Manichæorum revelata perfidia est: dummodo

¹ Deut. v, 9.

constet, opinioni vestræ et legi Dei neutiquam convenire. »

AUG. Ego acquiesco legi Dei : sed tu non acquiescis. Ego non nego nec filium pro patre, nec patrem pro filio, quando suas separatas causas habent, debere damnari : sed tu audire non vis in Levitico : « Disperibunt propter » peccata patrum suorum¹. » Et in libro Numerorum : « Reddens peccata patrum in filios usque in tertiam et » quartam generationem². » Et apud Jeremiam : « Reddens peccata patrum in sinu filiorum eorum post » eos³. » Hæc et alia similia tu non audis : his ac talibus legis testimoniis tu non acquiescis : et tamen loqui, et Manichæos catholicis objicere non quiescis.

XXII. JUL. « Nisi forte dicas, Deum quidem hoc imperasse, sed non facere quod præcepit, imo contraria agere iis quæ agenda mandaverit. »

AUG. Et hoc quam insipienter cogites, cur non attendis? Facit enim Deus aliquando contra quam facienda mandavit. Nec opus est ut multa commemorem, ne sit longum : ecce quod notum est omnibus, dico. Mandavit homini Scriptura divina, dicens : « Non te laudet os » tuum⁴; » nec tamen Deus dicendus est arrogans aut superbus, cum se innumerabiliter laudare non desinit. Et unde agitur, jam superius demonstravi, quemadmodum Deus sine ulla iniquitate pro peccatis parentum simul cum eis interemerit parvulos : quamvis mandaverit homini, ne filios pro peccatis patrum, cum judicat, damnet. Hæc si adverteres, ista non diceres : aut si et hæc advertis, et tamen ista dicis; adverte etiam vana esse quæ dicis.

XXIII. JUL. « Quod licet quantæ sit profanitatis,

¹ Levit. xxvi, 39. — ² Num. xiv, 18. — ³ Jerem. xxxii, 18. — ⁴ Prov. xxvii, 2.

vix indicatum jam vehementer appareat, tamen pace ipsius Divinitatis, cujus æquitatem tuemur, quale sit hoc vel levi discussione videamus. Ut ipse itaque fiat legis suæ prævaricator, rerum necessitate quæ eum premunt, an sua imbecillitate compellitur? An quia horum neutrum est, sola libidine delinquendi? At hoc nec Manichæus dicere potuit, et ideo commentus est Deum vestrum grave prælium pertulisse. »

AUG. Verba jactas, cum rebus urgearis. Non est legis suæ prævaricator, quando aliud facit Deus, ut Deus, aliud imperat homini, ut homini.

XXIV. JUL. « Si ergo nec calamitas, nec imbecillitas, nec libido ei prævaricationis incumbit, qui fieri potest, ut eam justitiæ formam quam commendavit jubendo, destruat judicando? Imo non in istam justitiam, sed in reverentiam suam sæviat? Tanta est quippe æquitatis potentia, ut et deviantes arguat, et nulla fugientium a se auctoritate minuatur. Postremo si quæ sunt justa a nobis fieri velit, et ipse faciat quod injustum est; justiores nos quam ipse est, cupit videri; imo non justiores, sed nos æquos, et se iniquum. »

AUG. Quid est quod dicis, homo qui multum desipis? Quanto excelsior, tanto inscrutabilior divina quam humana justitia, tantoque ab hac illa distantior. Quis enim homo justus sinit perpetrari scelus, quod habet in potestate non sinere? Et tamen sinit hæc Deus, incomparabiliter justis omnibus justior, et cujus potestas est incomparabiliter omnibus potestatibus major. Hæc cogita, et noli judicem Deum iudicibus hominibus comparare, quem non dubitandum est esse justum, etiam quando facit quod videtur hominibus injustum, et quod homo si faceret, esset injustus.

XXV. JUL. « An illud quidem justum est, quod ipse